

МУЛТИСЕНЗОРНОТО ОБУЧЕНИЕ ЧРЕЗ ХУДОЖЕСТВЕНА ЛИТЕРАТУРА – ИНОВАТИВЕН ПОДХОД В ЧУЖДООЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ НА 5-7 ГОДИШНИ ДЕЦА

Мириям З. Младенова
ДГ „Родопчанче“ гр. Смолян

Резюме: Статията представя иновативен мултисензорен подход в чуждоезиковото обучение на деца на възраст 5–7 години, базиран на интегрирането на художествена литература с интерактивни и игрови методи. Разглеждат се принципите на метода, неговото приложение и положителното му въздействие върху езиковото, когнитивното и емоционалното развитие на децата. В съвременния глобализиран свят чуждоезиковото обучение в ранна възраст придобива особена значимост, като основният въпрос е свързан не с необходимостта, а с ефективната организация на обучението. Традиционните методи често не успяват да задържат вниманието на децата, докато художествената литература предлага богата езикова и емоционална основа. Методът включва четене на адаптирани текстове, драматизация, дигитални книги и разнообразни сетивни дейности, които улесняват естественото усвояване на езика. Особено ефективни са приказките, стихотворенията и римушките, които стимулират въображението и интереса на децата. Прилагането на метода може да доведе до подобрене в езиковите умения, речниковия запас и мотивацията за учене. Методът се оказва приложим в различни образователни контексти и допринася за по-успешно и приятно чуждоезиково обучение в предучилищна възраст.

Ключови думи: Мултисензорно обучение, художествена литература, ранно чуждоезиково обучение, предучилищна възраст, иновативни методи, езиково развитие, приказки и римушки, интерактивни техники.

MULTISENSORY LEARNING THROUGH LITERATURE – AN INNOVATIVE APPROACH TO FOREIGN LANGUAGE EDUCATION FOR CHILDREN AGED 5 TO 7.

Miryam Z. Mladenova
Kindergarten “Rodopchanche”, Smolyan

Abstract: This article presents an innovative multisensory approach to foreign language education for children aged 5–7, integrating literary texts with interactive and play-based techniques. It explores the principles and application of this method, highlighting its benefits for language acquisition and overall child development. In today’s globalized world, early foreign language learning is increasingly important. The focus is shifting from whether to teach young children foreign languages to how to do so effectively. Traditional methods often fail to engage preschoolers, whereas literature provides a rich linguistic and emotional resource that fosters deeper language immersion. The proposed method combines reading adapted literary works,

dramatization, digital books, and multisensory activities, promoting not only language skills but also cognitive, social, and emotional growth. Fairy tales, poems, and rhymes prove especially effective, offering opportunities for storytelling, singing, and dramatization. The method stimulates imagination, cultural awareness, and motivation. The results show significant improvement in vocabulary acquisition, retention, and active use, alongside increased participation and creativity. This multisensory, literature-based approach proves to be an effective model for early language learning and can be adapted for various educational contexts to enhance the quality and enjoyment of foreign language instruction for young learners.

Keywords: *Multisensory learning, literary fiction, early foreign language education, preschool age, innovative methods, language development, stories and rhymes, interactive techniques.*

Увод

В условията на нарастваща глобализация и динамично променящ се свят, необходимостта от ранно чуждоезиково обучение става все по-осезаема. Днес основният въпрос не е дали децата трябва да изучават чужди езици, а как да се организира този процес по начин, който съответства на възрастовите и когнитивните особености на най-малките деца. Традиционните методи на преподаване често не успяват да поддържат интереса на децата в предучилищна възраст, което налага търсене на иновативни подходи, съчетаващи игра, творчество и емоционално преживяване.

Настоящата разработка представя иновативен мултисензорен метод за чуждоезиково обучение, базиран на използването на художествена литература като основен образователен ресурс. Методиката интегрира адаптирани литературни произведения с интерактивни и игрови техники, които насърчават езиковото, когнитивното, социалното и емоционалното развитие на децата на възраст между 5 и 7 години. Чрез този подход се създава дълбоко и естествено потапяне в чуждия език, което води до по-добро разбиране, трайно запаметяване и активно използване на новата лексика.

Представен е иновативен мултисензорен подход, неговите принципи и приложението му в обучението на 5-7 годишни деца. Разгледани са основните предимства на този подход и ще се анализира неговото въздействие върху чуждоезиковото развитие на децата. Днес никой не се съмнява в необходимостта и огромното значение на чуждоезиково обучение, което спомага за по-нататъшното развитие на децата в тази сфера. Динамичното време, в което живеем, и нарастващата глобализация на обществото налагат тенденцията да се изучават чужди езици още в най-ранна детска възраст. Поради това съществен въпрос не е, дали децата трябва да учат чужди езици, а как да се организира чуждоезиковото обучение. За тази цел в теорията и практиката се търсят нови начини на преподаване и различни от традиционните методически подходи, променя се мястото на чуждоезиковата подготовка в образователната програма на детската градина като допълнителна образователна дейност.

В съвременното чуждоезиково обучение при деца в предучилищна възраст нараства необходимостта от иновативни и ангажиращи методи, които да отговарят на естествените начини на възприемане и учене. Традиционните подходи, основани на механично заучаване, често не успяват да поддържат интереса на малките деца в предучилищна възраст, което води до ограничена ефективност (Pinter, 2017). В този контекст художествената литература предлага богат и естествен езиков ресурс, който може да бъде интегриран по новаторски начини.

Настоящата иновация представлява мултисензорен метод за чуждоезиково обучение, който комбинира художествената литература с интерактивни и игрови техники. В него се съчетават четене на адаптирани литературни произведения, драматизация, дигитални интерактивни книги и мултисензорни дейности, които стимулират не само езиковите умения, но и когнитивното, социалното и емоционалното развитие на децата. Чрез този метод се осигурява по-дълбоко потапяне в езика, което подпомага естественото му усвояване и дългосрочно запаметяване.

Според Ангелов и др. (2002) предучилищната възраст е най-благоприятният период за изучаване на чужди езици. Тази възраст е своеобразен „прозорец“ в езиковото развитие на децата, който с израстването им постепенно се затваря. Интересно е твърдението, че децата в предучилищна възраст са способни да изучават толкова езици, колкото могат да чуват системно и редовно (Ангелов, 2002, с. 63).

Високата пластичност на функциите на мозъка обяснява големите потенциални възможности за развитие на децата, реализацията на които зависи от непосредственото влияние на обкръжаващите го възрастни, от възпитанието и обучението. Т.е. за да се развива детето е необходимо да се започне от първите дни на живота и това развитие може да върви в разнообразни посоки.

Според доц. М. Балабанова „основа за готовността на децата за овладяване на чужд език се явява развитието на познавателните процеси, степента на формиране на речевата дейност на родния език и базовите лични качества, в частност инициативност, самостоятелност, креативност“ (Балабанова, 2010, с. 45).

Изключителната важност на ранното чуждоезиково обучение се проявява не само по отношение на речевите, познавателните и комуникативните способности на детето, но и за цялостното формиране на детската личност.

Обучението по чужд език развива интелектуалните възможности на детето. Чуждият език помага на детето да осъзнае езиковите особености и на родния език, да открива общото и различното в отразяването на света чрез средствата на различните езици. Гьоте казва: „Който чужд език не знае, той не знае и своя собствен език“. Тази велика негова мисъл доказва, че овладяването на чужд език издига и родния на по-високо ниво на осъзнаване на езиковите норми, на по-съзнателно и по-свободно използване на думата като оръдие на мисълта и като израз на понятието. (Николаева, 2015, с. 77)

Ранното чуждоезиково обучение е не само структурирано обучение по чужд език на децата, а и поставянето им в допир с други езици, различни от техния, и което е още по-важно – потапянето им в различните езици и култури.

Руският педагог К. Д. Ушински смята, че изучаването на чужд език е необходимо, но то никога не трябва да започва много рано и никога преди да се забележи, че родния език е пуснал дълбоки корени в духовната природа на децата. Както споменахме по-горе, други автори смятат, че обучението по чужд език трябва да върви ръка за ръка заедно с обучението по роден език, защото по този начин си помагат и най-бързо се развива въображението и образното мислене на децата. Ранното чуждоезиково обучение зависи от възрастовите възможности на детето, както и от неговите индивидуални особености.

Ранното обучение подпомага не само по-трайното и по-свободното овладяване на чуждия език, но и има голям интелектуален, социален и нравствен потенциал:

- Стимулира речевото и общото развитие на децата и повишава познавателния интерес;
- Приобщава децата към културата на други народи;
- Създава благоприятна изходна база за овладяване на чужд език, а също и за по-нататъшното езиково обучение, тъй като предотвратява създаването на психологически бариери, които са характерни за началното обучение по чужд език във възрастта 10-11 г.

Обучението по чужд език обогатява социокултурата на децата. Докато се учат, те научават за празниците и обичаите на другите народи, а след това ги прилагат и в игрите си.

Интересът към чуждия език създава положителни емоции у децата и спомага за развитието на някои психични процеси като концентрация на вниманието, възприемане, развитие на мисловната дейност и др. Също се усъвършенства умението на децата да работят по групи, в колектив чрез различни приятни занимания и дейности като диалози, стихчета, песни и др.

В съвременното чуждоезиково обучение в предучилищна възраст се прилагат различни методи, съобразени с възрастовите и когнитивни особености на децата. Сред най-ефективните се открояват комуникативният подход, който според Pinter (2017) поставя акцент върху реалната употреба на езика в контекст. Интерактивният метод, който включва дейности като игри, песни, ролеви ситуации и проекти; методът на пълно езиково потапяне, при който децата се въвличат в езикова среда, близка до естествената, както и мултисензорният подход, който комбинира визуални, слухови и двигателни стимули. Все по-широко приложение намират и иновативни техники като сторителинг (storytelling), използването на дигитални ресурси и интегрирани занимания, базирани на художествена литература.

По своята същност художествената литература е вид изкуство, което отразява действителността в художествени образи. Преди да мине през ума, художественото слово действа върху чувствата на човека – в това се състои огромното значение на художествената литература за развитието на детето в предучилищна възраст. Чрез художественото слово детето възприема естетически действителността, формира своите представи за доброто и злото, развива въображението и мисленето си.

Възприемането на литературни произведения по своята същност е художествено възприятие, а то от своя страна се отнася към естетическото възпитание. В предучилищна възраст се извършва първоначалното формиране на естетическото и художественото възприятие.

През периода на детството емоциите имат доминиращо значение в структурата на личността. Детето възприема света не толкова чрез мисленето, колкото чрез чувствата. Чрез художествената литература чувствата на детето са подложени на изпитание и на преоткриване.

Художествената литература е част от общата литературата, чиято основна тема са въображаеми обекти и събития. Сред най-разпространените жанрове на художествената литература са стиховете, приказките и разказите. Те се различава от научнопопулярната и научната литература с някои често използвани литературни похвати. Например, с олицетворението се приписват човешки качества на животни, растения и предмети. Други характерни похвати на художествената литература са метафората и хиперболата. Благодарение на тези похвати художествената литература е едно чудесно средство при обучението на децата от предучилищна възраст, не само по роден език, както се е използвала

миналия век, но и при обучението по чужд език, който навлиза все по-бързо дори и в живота на най-малките.

- При подбора на литературни текстове за чуждоезиково обучение в предучилищна възраст се прилагат следните педагогически критерии, които се отнасят до общообразователните и възпитателни цели на чуждоезиковото обучение и конкретната възрастова група. За успешната реализация на целите е необходимо да се подберат такива текстове, които допринасят за развитието на рецептивните и/или продуктивните умения на децата. С оглед на възпитателните цели е уместно да се подбират текстове с висока възпитателна стойност, които съдействат за изграждането на морални и личностни качества.
- Вторият критерий произтича пряко от първия и се отнася до дидактикометодическата функция на текста – дали и в каква степен текстът е подходящ за развитието на уменията за слушане, за говорене, за систематизирането на знанията, за повторението и затвърдяването на изучен материал.
- Третият критерий е свързан с въпроса за съобразяването на подбора на текста с когнитивните възможности, наличните чуждоезикови и фактологически знания, духовните и светогледни предпоставки на децата.
- Четвъртият критерий се отнася до естеството на литературните интереси на самите деца.
- Петият и последен критерий се отнася до естетическата стойност и емоционалното въздействие на текста върху децата.

Художествената литература поддържа жив интереса на децата и избягва стереотипите при обучението по чужд език.

Ролята и значението на художествената литература и по-конкретно на приказката за възпитанието на детето са отдавна известни и добре проучени. Приказката приобщава детето към един нов свят, чудесен и невероятен свят, който му принадлежи и в чието пресъздаване то участва с цялото си същество. Детето влага своето въображение, чувствата и емоциите, които изпитва се сменят неусетно преминава от радостта към безпокойството, от мъката към приятелството, то изживява всеки миг, всяка ситуация с героите от приказката. Ето затова въздействието на приказките върху детската личност е безспорно. Те помагат на детето да опознае света и неговата хармония посредством вечното противопоставяне на доброто и злото. Те развиват неговия вкус към красивото и фееричното, неговата мечтателност и въображение. Именно за това приказката е подходящо средство при чуждоезиковото обучение. Тя дава възможност за много и най-различни дейности, които не са за пренебрегване при чуждоезиковото обучение – песните, стихотворенията, римувките, драматизациите, са чудесен начин за детето да се впусне в новия свят на чуждия език.

Ефективността на мултисензорния подход, базиран на художествената литература, като средство за чуждоезиково обучение на 5-7 годишни деца. Чрез интегрирането на литературни текстове с интерактивни и игрови техники се наблюдава значително подобрене в езиковите умения на децата, включително в разбирането, запаметяването и активното използване на новата лексика. Освен това методът допринесе за развитието на когнитивните и социалните компетенции на децата, като насърчава тяхното участие, креативност и емоционална ангажираност в учебния процес.

Мултисензорното обучение има изключително благоприятно въздействие върху процеса на усвояване на чужд език в предучилищна възраст. Използването на множество сетивни канали – зрителен, слухов, кинестетичен и тактилен – създава богата и разнообразна учебна среда, която ангажира детето цялостно и поддържа неговото внимание за по-дълги периоди. Изследванията показват, че когато информацията се поднася чрез различни сетивни пътища, се улеснява както нейното по-бързо осмисляне, така и по-трайното ѝ запаметяване. При работа с мултисензорен подход децата не просто слушат и повтарят нови думи, а ги преживяват – чрез движение, ролеви игри, визуални опори и сетивни стимули. Например, една и съща лексика може да се представи чрез история, песен, игра със сетивни материали и физическа активност, което води до многократно активиране на невронните връзки, свързани с езиково възприемане.

Особено ясно се откроява положителното влияние върху:

- развитието на слуховата и зрителната памет;
- овладяването на произношението чрез подражание и движение;
- усвояването на речеви модели в контекст;
- мотивацията и интереса към езика, което повишава готовността за активно участие;
- свързването на езика с емоционални и телесни преживявания, които подпомагат по-дълбокото учене.

Заклучение

Мултисензорният подход, базиран на художествена литература, доказано представлява ефективна и ангажираща методика за чуждоезиково обучение при деца в предучилищна възраст. Чрез комбинирането на адаптирани литературни текстове с игрови, интерактивни и сетивни дейности, се постига цялостно потапяне в езиковата среда, което води до значителен напредък в речевото, когнитивното и емоционалното развитие на децата. Методът не само улеснява усвояването на чуждия език, но и изгражда положителна нагласа към ученето, като повишава интереса, мотивацията и участието на децата.

Представената методика е приложима в различни образователни контексти и има потенциал да бъде адаптирана спрямо конкретните нужди на децата и учебната среда. В този смисъл, тя предлага устойчив модел за иновативно и ефективно чуждоезиково обучение още в ранна възраст. В дългосрочен план подобен подход подпомага формирането на езиково компетентни, културно отворени и социално активни личности. Чрез съчетаването на адаптирани литературни произведения с игрови, интерактивни и драматични дейности, децата се въвличат в дълбок, емоционално и когнитивно ангажиращ процес на учене. Това не само улеснява усвояването на чуждия език, но и подпомага цялостното развитие на детската личност – включително езиковите, социалните и културните ѝ компетенции. Въз основа на направения анализ можем да заключим, че художествената литература е мощен инструмент в ръцете на педагога, когато е използвана в подходящ контекст и в съчетание с модерни педагогически методи. Използването на приказки, стихове и драматизации не само повишава интереса на децата към чуждия език, но и създава положителни асоциации с учебния процес, което води до по-добри и трайни резултати. Представената методика има потенциала да бъде адаптирана и разширена в различни образователни контексти, като по

този начин осигури устойчив модел за ангажиращо и ефективно чуждоезиково обучение още в предучилищна възраст. В дългосрочен план това ще съдейства за формирането на езиково грамотни, отворени към света и културно осъзнати личности. (Николаева, 2015, с. 77)

Литература

Ангелов, В., Иванова, М., & Петрова, Е. (2002). *Методика на обучението по чужд език в предучилищна възраст*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Балабанова, М. (2010). *Психолого-педагогически аспекти на ранното езиково обучение*. Пловдив: ИК „Жанет 45“.

Николаева, С. (2015). *Художествената литература в обучението на децата – подходи и методи*. Варна: Изд. „Слово“.

Пинтър, А. (2017). *Обучение по чужд език на малки деца (2-ро изд.)*. Оксфорд: Oxford University Press. (Pinter, A. (2017). *Teaching Young Language Learners*. Oxford University Press.)